

Stormbäcken genom tiderna

Vad vet vi om platsen i forntiden

De första invånarna i trakten var säljägare som bosatte sig här för längre eller kortare tider på de högsta delarna av Kolmården i trakten av Nävsjön. Det var för drygt 10 000 år sedan då havet stod 70 meter högre än idag. Stenåldersmänniskorna följde strandförskjutningen som skedde successivt söderut.

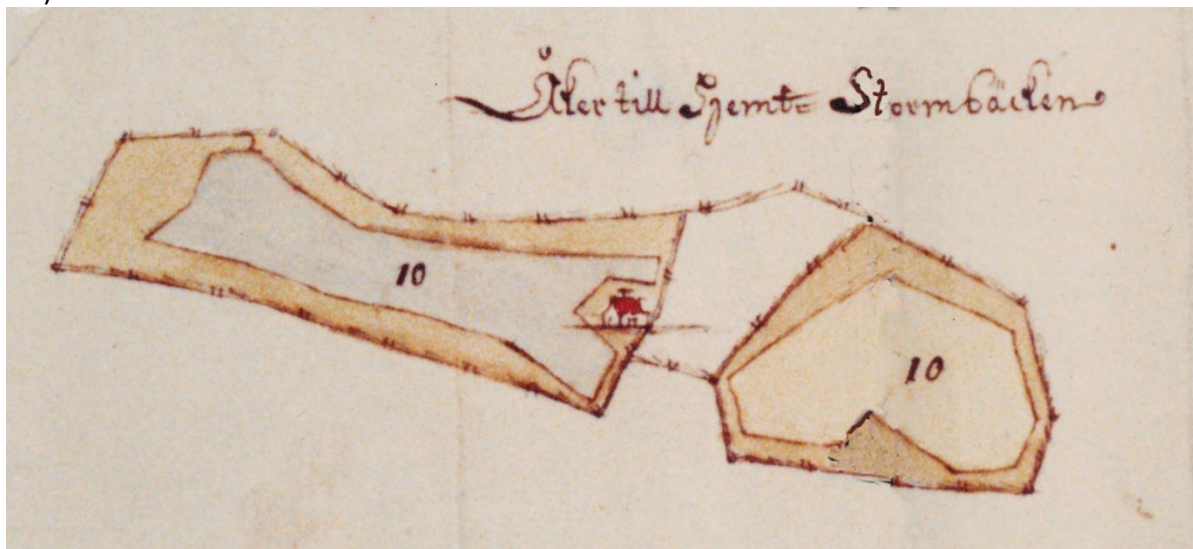
Kartan visar strandlinjen för 4 000 – 5 000 år sedan då den låg ca 25 meter högre än idag. Kända fornlämningar är markerade med R. De blåmarkerade områdena visar utsträckningen av vissa stenåldersboplatser.

Som kartan visar fanns en hel rad med stenåldersboplatser på nivån + 25 – 30 m längs den dåvarande Bråviksstranden ungefär där Nävekvarnsvägen nu ligger. Man sökte upp torra sandiga lägen i helst skyddade vikar. Vi kan också se boplatser på den dåvarande ön söder om Hultstugugårdarna. Efter denna tid avfolkades området nästan helt. Kanske flyttade de till Vikbolandet som då just stigit ur havet och erbjöd fina odlingsområden. Där kom man att ägna sig åt jordbruk- och boskapsskötsel till skillnad mot stenåldersfolket på Kolmården som livnärde sig på jakt, fiske, säljakt mm. Kvarsebo är mycket fattigt på fornminnen från denna tid för ca 4 000 år sedan och fram till medeltiden. Några undantag finns dock och ett är den stensättning med 4 m diameter som finns på bergsryggen väster om Lövvik. Den härrör från brons- eller järnåldern.

När kom gården till

Stormbäcken dyker upp i skrifterna första gången i 1621 års jordebok (ett slags fastighetsregister) som arv och eget torp – d.v.s. torpet ägdes av kungaätten vilket var ganska vanligt på den tiden.

På en karta över Östkinds häradsallmäning finns torpet och dess ägor redovisade. Torpet läge sammanfaller med läget för den mellersta av Stormbäcksgårdarna idag (Stormbäcken 3:2).

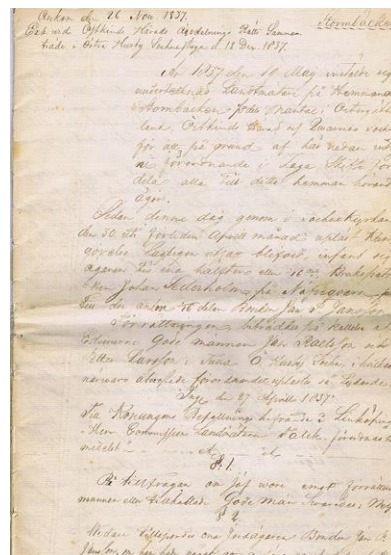

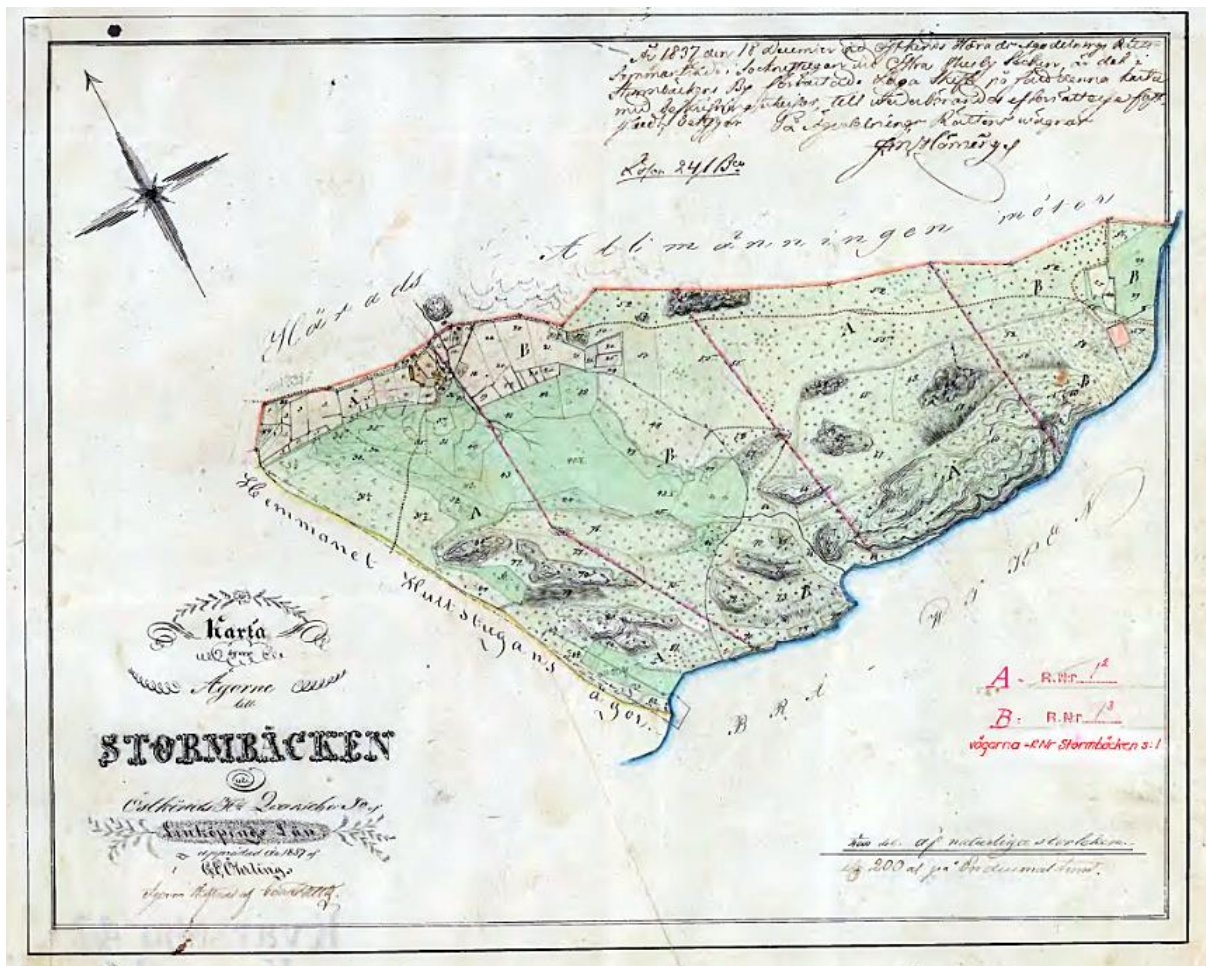
Detalj från 1708 års karta. Åker till hemmet Stormbäcken. Den gula marken nr 10 var brukad åker detta år men den grå nr 10 låg i träda. Året därpå var det tvärtom.

År 1808 flyttar familjen Jon Hendriksson in från Hultstugan. Han föddes i Stormbäcken den 19 februari 1758. Jons två söner (Jon Petter f. på Hultstugan 1791 och Henrik) tar så småningom över gården. Henrik säljer sin del till brukspatron Johan Sederholm i Nävekvärn 1824.

1837 genomförs laga skifte d.v.s. de då två gårdarnas mark delas upp i två sammanhängande åkerområden och två skogsområden – se laga skifteskartan. Den ursprungliga gården (Stormbäcken 3:2) behåller sitt läge medan en gård (brukspatron Sederholms) flyttas 300 alnar (180 m) österut till den nuvarande östligaste gården (Stormbäcken 1:16). De båda gårdarna delar lika på flyttningskostnaden. Det framgår av handlingarna att timmerhuset är 8,5 x 5 m stort, har bräddtak försett med näver.

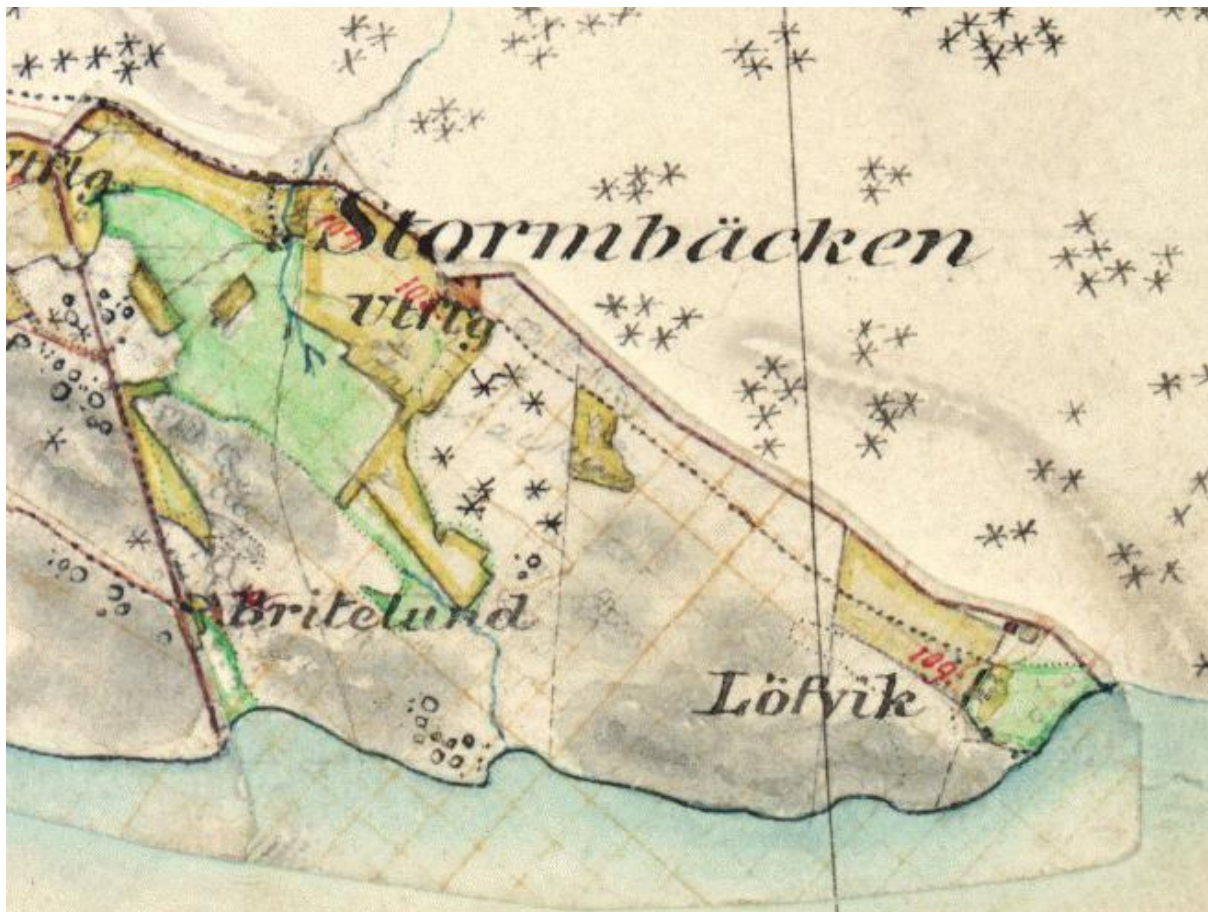
*Protokollsutdrag från förrättningen
vid laga skiftet av Stormbäcken år
1837. Stormbäcken och Stugubråten
var de första gårdarna i Kvarsebo
som skiftades. Detta original finns
hos C-G Tubbin på Hultstugan.*

Laga skifteskartan från 1837. Byn delades upp i två gårdar A och B med två skiften vardera.

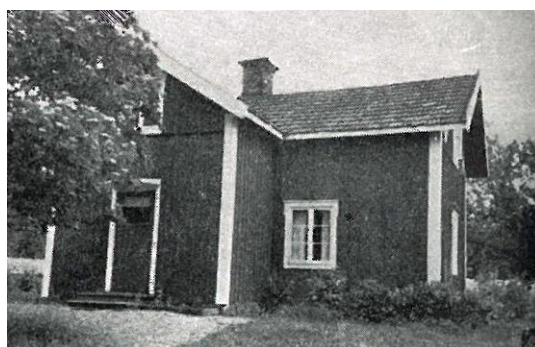
Jon Petters son Anders Jansson född i Stormbäcken 30 september 1820 tar över och gifter sig med Brita Cajsa Söderberg född 1830 som tjänstgjort som piga på gården. Anders dör redan 1858. Brita Cajsa gifter om sig 1861 med Anders Johan Andersson som då var dräng i granngården men född i Hultstugan (mellangården). Han dog ung 1871 och 1874 tar sonen i första äktenskapet Anders Gustav Andersson över brukandet av gården. Samma år gifter han sig med Christina Josefina Andersdotter från Hultstugan (norra gården). Hon dör 1878 och Anders Gustav gifter om sig 1882 med Augusta Vilhelmina Pettersson från Tunaberg. De fick sex barn tillsammans men en son Martin Vitalis dog den 2 januari 1893 knappt tre år gammal. Den 15 januari samma år föddes ytterligare en son som fick samma namn och övertog sedan gården. Han gifte sig 1919 med Maria Ingeborg Jonsson från Finnkärr. Enligt en uppgift delades gården 1885 och förmodligen kom den västra gården till då, men jag har inte kunnat hitta något papper om det på Lantmäteriet.

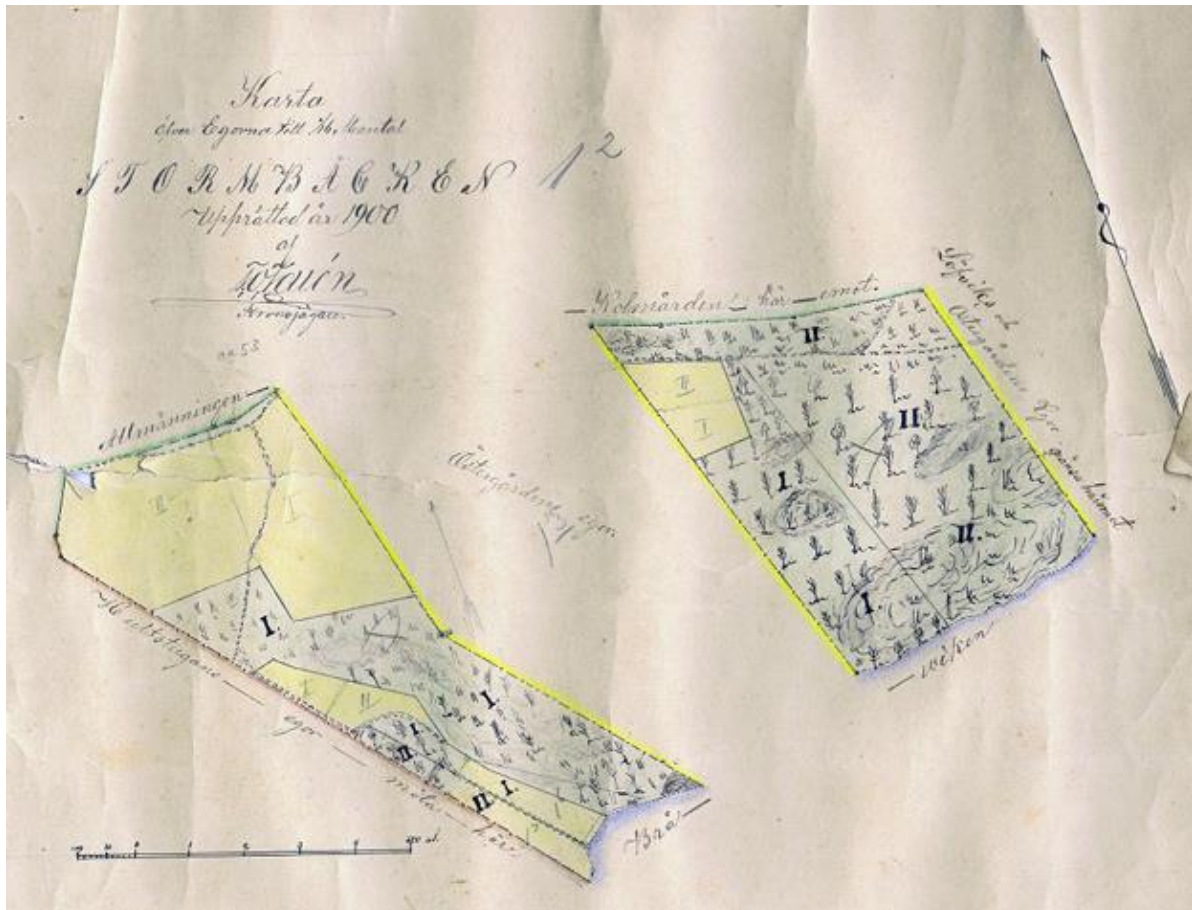
Detalj från Häradskartan 1868 som visar Stormbäcken vid den tiden. Beteckningen Utflg står för utflyttad lägenhet. Det är således den östra gården som då flyttats efter laga skiftet. Den västra gården har ännu inte delats. Det grönmarkerade området var på den tiden äng.

Hultstugan 3:2 (vid infartsvägen till Britelund)

Detta hus står på den ursprungliga platsen där det första huset i Stormbäcken kom till på 1600-talet. Huset uppges vara byggt på 1880-talet och ekonomibyggnaderna 1889. Huset är idag permanentbostad.

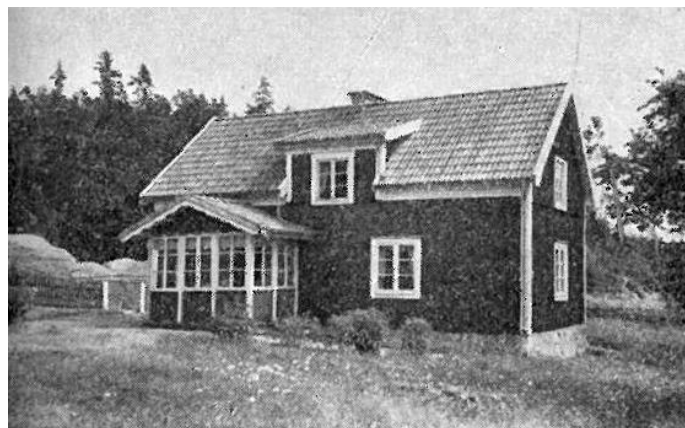
Boningshuset 1940

Karta över Stormbäcken 3:1 inkl. Britelund och Katrinelund upprättad av Kronojägaren Tallén år 1900. Originalen finns hos C-G Tubbin, Hultstugan. Denna karta finns inte i lantmäteriets arkiv.

Stormbäcken 1:16 (det östligaste av husen)

Som nämnt ovan flyttades ett hus hit vid laga skiftet 1837. Det nuvarande huset byggdes omkring 1875. Ekonomibyggnaderna uppfördes på 1890-talet. Johan Petter Johansson köpte gården av Nävevarns bruk. Gården ägdes sedan av tre generationer 1933 såldes gården till den siste ägarens bror Ivar Johansson som flyttade hit med sina 13 barn. Huset är idag permanentbostad.

Boningshuset 1940

Utfärd med Ivar Johansson båt. Med är bl.a. Gunnar Johansson och Johan Olsson

Stormbäcken 1:13. Den västligaste av gårdarna.

Inga uppgifter funna när detta hus byggts som nämnts ovan, men troligen sedan gården delats som kanske skedde 1885. Huset är idag permanentbostad.

Britelund

Britelund blir bebyggt 1849 då torparen Per Svensson flyttar in här med sin familj som första ägare. De kommer närmast från det nu försvunna torpet Källhult på Djupviks östra ägor. Hustrun Britta Katarina blev änka 1871 men bodde kvar här till sin död 1896. Hon var då nästan 82 år gammal. Huset hyrdes sedan ut till olika personer. Så småningom flyttade fiskaren David Robert Johansson in här med sin familj men huset ägs av Anders Gustaf Johansson i Stormbäcken.

Britelund till vänster och Katrinelund till höger. Foto från 1966-67.

Transatlantic båt passerar Katrinelund 1966-67.

Katrinelund

Det framgår inte klart av husförhörslängderna när Katrinelund kommer till eftersom den bebos av familjen på en av Stormbäcksgårdarna och är från början inte avstyckad från stamfastigheten.

Möjligen har det kommer till i slutet av 1800-talet som undantag för Britta Kajsa Andersson f Söderberg änka efter Anders Johan Andersson för hon står redovisad på en egen sida i husförhörslängden tillsammans med en son som var sjöman. Hennes dotter Brita Katarina Andersson var gift med arrendatorn på Östankärr men blev änka 1897 och flyttade året därpå tillbaka till Stormbäcken och bodde enligt husförslängden i samma hus som sin mamma. Kan Katrinelund kommit till då och fått sitt namn efter henne? Namnet Katrinelund dyker första gången upp i församlingsboken 1906 – 1918 ”Katrinelund - stugägare Brita Katarina Pettersson f. Andersson (död 1918) och fiskare Johan August Andersson belägen vid Bråviken bredvid Britelund.” Katrinelund styckas av från Stormbäcken 1919.

I församlingsboken 1919-1925 anges Katrinelund en stuga intill Britelund vid Bråviken ägs av fiskare Johan August Andersson.

Kaffekalas på Katrinelund sommaren 1917. Enligt en uppgift är en av männen Einar Nilsson.

Ytterligare en bild från samma tillfälle.

På Lantmäteriet finns avstyckningshandlingar och köpekontrakt: Britta Kajsa Andersson f Söderberg (som f ö dog 1922) säljer Katrinelund till sin son Johan August Andersson den 15 oktober 1919 för 1 000 kr. Det fastslås att den gemensamma strandrätten och vägen får köparen disponera gemensamt med övriga rättsinnehavare.

Ivar Johansson båt utanför Katrinelund.

Källor

Fornlämningsregistret

Husförhørs- och födelseböcker Kvarsebo församling

Lantmäteriet kartarkiv, Gävle

Svenska gods och gårdar, Östergötland, Norra delen. 1940

Sveriges bebyggelse, Östergötlands län del IX. 1952

Kvarsebo Hembygdsförenings bildarkiv

Foton från Brittelund 1966-67 Bert Sandell Göteborg

Protokoll 1837 och karta 1900 C-G Tubbin, Hultstugan

Kontakt

Uppgifterna här har tagits fram av Jan Moberg, som gärna tar emot rättelser, kompletteringar, foton m.m. Epost jan.moberg.nykoping@telia.com, mobil 070-684 80 95.